

SKLIZEŇ

NEZÁVISLÁ

UNABHÄNGIGE
KULTURELLE RUNDSCHAU

INDEPENDENT CULTURAL REVIEW

KULTURNÍ

RED.: ANT. VLACH
HAMBURG 13 · POSTFACH 2700

REVUE

ROČNÍK XII. KVĚTEN-ČERVEN 1964 č. 5-6 (121-122)

Z OBSAHU:

BÁSNE: M. LAMPA, F. LISTOPAD,
G. GOEPFERTO VÁ, I. SMŮTNÁ, J. BERKA.
CHRYSOSTOM MASTÍK: TAJEMSTVÍ KAMENNÉHO DVORCE.
MILOŠ DLOUHÝ: PRVNÍ JARNÍ DEN.
BOŽENA SIRKOVÁ: LĚTAJÍCÍ DRAHOKAMY.
KRATKÉ PŮVODNÍ ZPRÁVY, SDĚLENÍ, POZNÁMKY,
SEZNAM DOŠLÝCH PERIODICKÝCH PUBLIKACÍ.

+ + +

Z NOVE PŮVODNÍ TVORBY.MATOUŠ LAMPA:Č E R V E N

Šumění pěn
v mušlích růží slyš
ustydlý var
polední pozdního jara

Anonymní
pohled vnímej
uprostřed sto listů silného
katalogu krásy

Natéká tekuté zlato
do pláství med
hle tajná alchymie tato

Pracovní prosté
a sladké formule:
na pilno je v úle

+++

Z HÁJEMSTVÍ VRCHLICKÉHO

/Noční/

Požáru mdlý odlesk zmírá na pasece
kde blízko u mravenčích hůrek
lampiony už jsou připraveny
na pagodách muchomůrek

Svatého Jana mušek rej a ples
vesele plá i kolem v keři
zhasíná den zvolna v korunách
stromů se všude tmí a šepí

Z popele dne havěť salamandrů
se rodí nová vychladlé voní lopuchy
z kapradin chvostů ve starém skaloví
vyzírá křišťálové oko ropuchy

Tajné zpříznění zná bříza habr každý tvor
co dosud zakleto úpí snad ještě v tísni
teď v tóny proměněno najde uvolnění
v kouzelné tvé noční Merlínově písni

+ + +

FRANTIŠEK LISTOPAD:K A L E N D Á Ř

V červnu jsem viděl holuby,
v červenci detto;
v srpnové vodě naruby
koupá se léto.

S říjnovou růží nastydne
holčička Růža.

V prosinci chodí podymné
vybírat úřad.

Máš pravdu. Září. Posledním
šloučkem les dýmá
a popel mezi kamením
odvane slina

na prstu větrné kampaně.
Varhánky skryté;
hudba vypouští po laně
ptáky, když spíte.

Chmelnice z tyček svlékne se;
zinčící zinek
povětřím potom přenese
poslední snímek.

+ + +

JIRÍ BERKAČ E R V E N E C

Tísňivé, tiché hlasy
luk skosených.
Na vrbách smutné vlasy,
ve větru smích.

V zátokách šustot osik,
polední chlad
a vodních slípek posyk;
šelestí had.

Tísňivé, tiché hlasy
v prázdnotě luk.
Se splavu plynou řasy.
Smrt hladí luk.

++ + ++

GERTRUDA GOEPFERTO VÁ:

P O D Z I M N Í P O S V I C E N Í

Už nejsem v kraji nehostinném
bludička
potkávám staré známé
zdraví mě a zvou
za stádem chudobek s pastýřem bodlákem
pámelník na rohu
patníky staleté
se špačky na lovu

stromořadí
housle ladí
smyčec severák
vrže v korunách
v troubě rozpálené
stromy upečené
rzivé listí lítá peří
z oškubaných haluzí

vlády se ujal podzim, štědrý pán
kudy chodí, drobné trousí
pěťáky, měďáky
chudým stříbří knoflíky
důvěřivým z lesku vdolky
žloutkem kraje potřené
v nebes pánvi máslo taví
dědinu smaží do zlatova

pivo jasu teče shůry
opili se čmeláci
z kaštanových slupek
se koulejí školáci
nasbírám padavky
dozrálé vzpomínky
sluncem leštěné
pojdte na ně !

+ + +

+

INKA SMUTNÁ:V E R M O N T.

Ve stínu štíhlých jilmů
stáda spokojených krav,
v zahrádkách hrachory
a z oken bílých domků
vyhlídka na hory.

Lilie kolem cest,
krajzlíčky kopretin
a černoočky - Suzy
studují výstavu hornin:
růžové, šedé drůzy.

Oblaka blankytem plynou --
stín běží přes hory --
a staré jizvy v srdcích
znovu se rozbolí.

+ + +

CHRYSOSTOM MASTÍK:TAJEMSTVÍ KAMENNÉHO DVORCE.

/Pozorování a vzpomínky ze života jsou námě-
tem sbírky próz, kterou pod názvem "Legendy
naší doby" připravil k vydání P.Ch. Mastík;
přinášíme ukázkou z ní. Red./

Tomáš Donát vystavěl svůj malý dvorec v blízkosti kamenných lomů na vřesovištích mezi lesy. Zbudoval ho skoro výhradně z kamene. Odtud jeho jméno. Bylo to místo ode dávna zlověstné a lidé když museli jít kolem šli spěšně a s tísní v duši. Bylo jim jako když procházejí bojištěm za týden po bitvě. Věděli také, že ve středověku tam stával hrádek loupežných rytířů.

A člověk se šestým smyslem tu postřehl možná cosi jako remanenci z těžké doby kamenné. Tragický stín spočíval nad celou krajinou s mlčící budovou a se stále zastřenými okny. Snad to byla jen sugesce, ale zdálo se, že celé to prostředí je příznivo jen lidem do sebe zahleděným, kteří se dobrovolně oddělili od společnosti ostatních a dovedli se bez nich obejít.

Na hodinu cesty nebylo lze zahlédnout z oken toho pochmurného dvorce jediné lidské obydlí.

Donát byl člověk mlčenlivý a ta samota mu vyhovovala. Po celé dny nepotkával ve svém okrsku jedinou živou bytost. A jeho žena, vysoká a suchá osoba s pichlavými, šedýma očima byla ve slovech ještě sušší. Lidé říkali, že Donát investoval do dvorce kapitál nastřádaný ze snadných zisků ve válečných obchodech. Byla to jen domněnka a nic víc.

Ve dvoře potřebovali ovšem pomocníky a do takových odlehlých a nehostinných míst se jen málokdo odhodlal jít. Leda ti, kteří byli jinde odmítnuti nebo ztroskotali nějakým způsobem a nesnášeli pak posměch ve zracích svých sousedů. Hledali také samotu. Trvale tam pracovali jen muži, kterým se říkalo "bratranci" a kteří neradi vzpomínali na svou minulost. Krajina vtiskuje pečeť svého tajemství lidem, kteří v ní žijí a lidé zas krajině.

Uprostřed dvora stál holubník. Byl středem pokojného holubičího života, třebaže i v něm se vyskytovaly jistě občas nějaké spory. Holubi však vesele a idylicky vyletovali kam chtěli a kdy chtěli a po svém návratu domů krouživali nad vyzývavě červenou střechou, a vrkajíce, radovali se z pohody dne.

Čeládka, ať byla jakéhokoli druhu, se obyčejně v Kamenném dlouho neudržela. Za příznivých okolností do vánoc, a výjimečně do jara.

Jednoho dne se přihlásil Vavřinec. Byl to ještě mladý muž mezi pětadvaceti až třiceti lety, poněkud zasmušilý a úsečný. Jeho tvář byla velmi souměrná a současně podmaňující i brutální. Pohled jeho temných očí těžko kdo snesl delší dobu, působil zavrať. To místo bylo pro něho.

Donát potřeboval oráče a Vavřinec nežádal víc než mu hospodář nabízel. Brzy bylo zjevno, že je to poněkud záhadná povaha i v prostředí tak výjimečném, v němž jeden od druhého byl oddělen nesdílností a prací. Donáta však utěšovala skutečnost, že nemusel Vavřincovi nic vysvětlovat. Věděl velmi přesně co které pole vyžaduje

a jak si má počínat v práci. Měl iniciativu a neměřil čas s nemístnou spořivostí. Nebylo třeba dávat mu skoro žádných pokynů a rozkazů.

Osobní prákaz také měl a to stačilo. Donát si všial jen zběžně dat a víc ho nezajínalo. Byl spokojen.

Před vánoci se však zeptal pro jistotu Vavřince, zda-li zůstane dál v Kamenném.

Přikývl.

Zima lidi ve dvorci oddálila ještě víc ode všech ostatních. Jen zajíci a lašky si přicházeli pro utroušená stébla sena a nikdo jin v tom nezabraňoval. Přicházeli také tehoři a lišky, ale jen stopy ukazovaly na jejich tajné, noční návštěvy. Jim kladl Vavřinec nástražy v blízkosti kurníku. A na dubu měly občas sněm vrány.

Sotva však hroudy oschly vyjel si Vavřinec do polí a hvízdal si vesele. Vítal dychtivě dosud nesmělé a vysláblé slunce. Donát si už všiml, že Vavřinec je muž primitivních citů a že jeho touhy jsou snadno uspokojitelné. Věděl, že čím víc člověk pospíchá od jedné touhy ke druhé, tím hůř s ním, ale bylo mu také známo, že primitivní city jsou nevypočítatelné. V Kamenném však záleželo především na dělbě práce a na jejich výsledcích a ne na osobních citech.

Jednou na jaře se objevila v Kamenném mladá žena. Přijela ze vzdáleného kraje a byla to skoro ještě dívka. Měla úhledný obličej a řekla Donátové, že se jmenuje Marta a že přijela navštívit Vavřince. Je to její muž a přála by si, aby se s ní vrátil domů. Tato zpráva Donátovou poněkud překvapila. Její manžel nahlédl pak znovu do osobního prákazu Vavřinceva a viděl, že je skutečně ženat.

Konečně, co na tom záleželo? Jeho věc. Ale teď na jaře by ho přec jen nerad postrádal. Důvěřoval mu a pak náležel svou povahou do Kamenného. Odložil však svou otázku na příznivější příležitost.

Sedničku Vavřinec měl a hospodyně přičlila Martě ještě mimo to malou komárku. I ona přijala s povděkem Martinu pomoc v domácnosti.

Snad by to tak mohlo být stále - řekli si Donátovi a víc o té věci nemluvili. Marta nebyla sice tak nesdílná jako osazenstvo Kamenného, ale byla dost nesmělá a rozpačitá, a když si všimla naprosté neúčasti hospodyně na cizích záležitostech neodvážila se rušit její přísnou vnitřní klausuru. Držela se ty první dny v blízkosti Donátové skoro stále a účinně jí pomáhala. Vavřínek si zase hleděl své práce. Nedalo se tušit, co, a zda vůbec, ti dva mladí lidé spolu hovořili. Marta také nevěděla, co as si Donátovi myslí o jejím manželství. Snad dokonce nic. A to mlčení jí přicházelo vhod. Snad nějaký hlubší nesoulad mezi mladými manželi - mysleli si možná - to v této době není nic neobyčejného.

Moudrost vši moudrosti je, že nic nevíme. Marta ovšem nevěděla, že tuto pravdu vyřkl otec filosofů Sokrates. Ona ji znala také.

Ke konci dubna sdělila však Donátové - k její veliké lítosti - že se zas vrátí domů. A Vavřínek, že zůstane ve dvoře pravděpodobně dál.

Donátovi si pomysleli: Roztržka tedy trvá dál a Vavřínek má patrně nějaký důvod k nesmiřitelnosti. Donát byl velmi rád. Dovolil Vavřincovi ze svého vlastního podnětu, aby svou ženu zavezl v jeho bryčce na vzdálené nádraží do města. Vavřínek, jak se zdálo, se z této úslužné výsady příliš neradoval, ale Marta poděkovala za oba s velkým zadostiučiněním. Domnívala se snad, že právě na té zpáteční cestě se jí naskytne příležitost promluvit do duše svému sběhlému manželovi. Byla právě sobota a půldne stačilo na cestu tam i zpět, bez značného omeškání ovšem.

Vavřínek přijel z města pozdě večer, odpráhl koně a ulehl ve své světničce. Všechno bylo v pořádku. Příštího dne se svátečně ustrojil a šel do kostela. To i Donát činil velmi vzácně, už proto, že cesta vyžadovala o něco víc než hodinu času. V poledne se Vavřínek vrátil a po obědě se odebral do lesa a obhlížel pole. Sdělil pak Donátovi, že ještě v pondělí chce zasít na Dlouhém žito. Hospodář horlivě přisvědčil.

Hospodyně neříkala nic, ale Martu zřejmě

postrádala. I ona by byla dobře zapadla do mlčenlivého řádu Kamenného dvorce. Ale časem se i na Martu zapomnělo. Přišla a zas odešla, a život šel dál svými cestami.

Žito, které Vavřinec zasel po odchodu Marty se vydařilo a bylo již v květu. Klasy dozrály, byly posečeny, svázané do snopů a odvezeny do stodoly, kde čekala poslední tortura. Dni se podobaly jeden druhému, ale příroda měnila svou tvářnost jako marnivá žena. Třešňovka zrudla, břízy zvoskověly a lesy zešedivěly a zpo hmurněly.

Jednoho zářijového dne čekal na dvoře strážmistr až se Vavřinec vrátí z polí. Pak přistoupil k těžkému povozu a kladl mladému muži různé, jakoby ledabylé otázky, bez úřední škrob nosti a aniž by si dodával zdání důležitosti. Vavřinec klidně naslouchal a nic neříkal, ale jeho tvář se znatelně zachmuřila. Četník si toho všiml a jeho hlas zpřísněl a zledověl:

- V dubnu tu byla vaše žena. Je to tak?

- Ano. Byla.

- Ale já bych rád věděl kterým vlakem odjela a kam. Doprovodil jste ji až k vlaku a koupil jste jí jízdenku?

- Ne, měl jsem na starosti koně. Jsou plaché. Proč mne tak zpovídáte ?

- Inu, Vavřinče, my jsme už tak někdy nepříjemně a nezdvořile zvědaví. Od té doby, kdy odjete odtud domů není po ní totiž ani slechu. Přijela sem, jak řekla rodičům, aby se s vámi dchovořila. A nám došel dotaz z četnické stanice jejího domova, že ji její rodiče a dítě marně hleda í. Co tomu říkáte ?

- V Kamenném skutečně byla, o tom není poctyby, a to i vy doznáváte. Kde tedy je ?

Vavřincovi zřejmě mlčení za těchto okolností nepomáhalo. Naopak.

- Že odjela to vím, sám jsem ji zavezl na nádraží - odpovídal loudavě - ale co se stalo potom, jak to mohu vědět ?

Ale mladý muž v uniformě se nedal snadno odbýt. Měl své zkušenosti a svou policejní logiku a příkazy.

- Je to přece vaše žena - či ne? Tak málo se o ni zajímáte? Nikdy jí nepíšete a ona vám ?

Vavřinec neměl mnoho času na přemýšlení v tom bezděčném záskoku.

- Ne. To je má záležitost. Oklamala mne, proto jsem od ní odešel. Je to nevěrná žena. Snad si našla zas někoho jiného. Asi to tak bude.

A právě této bezděčné věty se strážmistr velmi diskrétně zachytil a odešel se slibem, že budou pátrat dál po zmizelé ženě. Vavřinec jen něco nesrozumitelně zamumlal a odešel ke stájím. Oddechl si, ale v jeho mysli hlodaly pochyby a nejistota. Donát sdělil strážmistrově jen to, čeho byl sám svědkem. Vavřincova žena Marta se vrátila skoro po měsíčním pobytu ve dvorci do svého domova. A on i jeho žena ji viděli naposledy když usedala do bryčky, v níž ji Vavřinec vezl k nádraží. Nikdy neslyšel, že by ti dva mladí lidé se byli hádali. On je člověk uzavřený a na jeho tváři nikdy nebyla zjevna citová vzrušení. Ale ani Marta se nikomu z nich nesvěřila.

Čas na Kamenném se vlekl, ale to bylo jen zdání. Utíkal jako všude jinde. Jen lidé si většinou této skutečnosti nevšimli. Když se na počátku října dostavil zas strážmistr do Kamenného, netázal se už na nic. Privil jen odměřeně, že Vavřinec s ním musí do města k vyšetřujícímu soudci, aby vylíčil poslední chvíli loučení se svou nezvěstnou ženou. A vyňal ze své brašny zatýkácí rozkaz.

Vavřinec nahlédl marnost námitek a výmluv. Šel, ani sbohem nedal hospodáři a nikomu. Nachýlil hlavu jako ten, komu se děje bezpráví.

Vyšetřující soudce navrhl preventivní vazbu pro oprávněné podezření z vraždy.

+ + +

Druhého dne vyzval vyšetřující soudce Vavřince, aby vypravoval krok za krokem o všech událostech onoho sobotního odpoledne. Zvláště chtěl vědět, zda doprovodil svou ženu až k pokladně a zda jí koupil jízdenku a jestliže ano, kam? Či si opatřila jízdenku ona sama ?

- To nevím. Nemohl jsem čekat až do odjezdu

vlak. Měl jsem před sebou ještě dalekou cestu a koně jsem nemohl nechat bez dozoru. Sotva sestoupila s vozíku odjel jsem ke dvorci. Bylo už pozdě a hospodář mi svěřil koně jen do devíti večer.

- A máte snad nějaké podezření kam by mohla odejít ?

- Ne. Vím jen, že nebyla hodnou ženou. Klamala mne a proto jsem od ní odešel. Ona sama nějak vypátrala mé nynější bydliště. Snad měla jiného milence.

Vyšetřující soudce naslouchal roztržitě vyhubavým odpovědem Vavřincovým a pak se zeptal naléhavě:

- Kde tedy je? Strážmistrovi jste řekl, že odjela domů a teď mluvíte o nové nevěře.

Ale Vavřinec se bránil vytrvale nevědomostí a mlčení.

- Nevím.

- Doma však není. Nechtěl jste se jí pomstít za to, že vám byla nevěrná - podle vašeho mínění?

- To nebyla domněnka. To vím určité. Odešla do nádražní dvorany a já odjel domů

- A ani jste se spolu nerozloučili ? To je divné. A co dítě, ani si na ně nevzpomenete, - alespoň občas ?

- Není to moje dítě. Nejsem jeho otcem.

- Snad by bylo pro vás lépe, kdybyste řekl pravdu hned.

Ale Vavřinec mlčel a také při všech následujících výsleších neprozradil víc než při prvním protokolu.

Pak jakoby na něho zapomněli. Už ho nevolali k výslechům. Jeho vazba trvala skoro celý rok a jeho žena jakoby se do země propadla. Donátovi dosvědčili zase to, co věděli. Nepovšimli si žádného sváru v době pobytu Marty na dvorci. Ba nepostřehli ani delší rozmluvu mezi těmi dvěma. Nejnápadnější bylo, že se chovali jako dva lidé naprosto si cizí. Ale zřejmě přijela Marta proto, aby přiměla svého muže k návratu. Přála si patrně usmíření, ale se žádným jiným o té záležitosti nemluvila. Byla nedůvěřivá i k Donátové. A když se přesvědčila o marnosti svého

úsilí, odhodlala se vrátit ke svému dítěti a rodičům, kteří měli chaloupku s políčkem. Donát nabídl sám o své vůli povoz k nádraží. Marta byla velmi účinnou pomocnicí - a on i jeho manželka by rádi viděli, kdyby zůstala ve dvorci i ora. Vavřinec se vrátil domů dost pozdě, ale ne tak pozdě, aby to mohlo být nápadné. Odpřáhl koně a odešel na lůžko. Druhý den se už o té věci nemluvalo. Ráno šel Vavřinec do kostela. Chodíval však do kostela velmi zřídka. A v pondělí si hleděl své práce jako po všechny jiné všední dny. Byl to svědomitý, spolehlivý pomocník. Donát neměl nikdy lepšího.

V domovské obci věděli sice o zmizelé ženě víc, ale ani tak se nedala její nezvěstnost vysvětlit, aniž by Vavřinec nebo nějaká jiná osoba z blízkosti dvora mohli ujít přízraku podezření. Svědkové ze vsi pravili, že Vavřinec nikdy nedával své city najevo. Opustil svou ženu k vůli nevěře. Lidé o tom po straně mluvili a on ve své samolibosti zdál se být velmi pokořen. Nikomu se však ani slovem nesvěřil. A jednoho dne zmizel s očí všem. Marta ho měla ráda přes to vše, co se snad stalo. Nepsal jí ale podařilo se jí přec jen vypátrat jeho útočiště v Kamenném dvorci.

- Msta je z těch nejprimitivnějších, nejúpornějších a nejtemnějších vášní v člověku. Ve vašem případě byla sdružena se žárlivostí - pravil soudce - vy jste byl jediný člověk, který viděl Martu naposled. Uvažujte o tom všem a řekněte nám pravdu.

Vavřinec mlčel, ale zda uvažoval, to se zjistit nedalo. Odvedli ho zpět do kobky a vyšetřující soudce uložil dosavadní protokoly do příslušné přihrádky. Nebylo přímého důkazu, ani rozhodujícího svědectví, ani doličných předmětů. Vavřinec se choval ve své cele netečně, a byl-li mu přidělen někdy do kobky některý druh osudu, spořil slovy ještě víc než dříve, ba ani o své nevině se nezmiňoval, jako to zpravidla činí ostatní vězňové.

Za čtyři týdny po posledním výslechu si ho soudce nechal neočekávaně předvolat.

Podíval se zpřímá do Vavřincových černých očí a řekl stroze: - Na žitném poli, které jste připravoval k setbě to pondělí po domnělém odjezdu své ženy, našel strážmistr, který vás po prvé vyslyšel, v těchto dnech tuto náušnici a hřebínek do vlasů. On je takový vytrvalý muž a žádný nezdar v hledání stopy po vaší manželce ho neunavil. Hledal ve vaší komůrce. Hledal na dvoře a v polích. Až konečně našel na nově zoraném poli tyto dva předměty. Co tomu říkáte? -

Vavřinec chvíli mlčel a pak řekl nedbale:

- Lidé někdy ztrácejí své věci.

- Ano, ale tato náušnice je jednou z těch, které darovala vaší ženě její matka. Máme o tom její svědectví. A hřebínek byl také její. Vavřince, půjdete s námi dnes odpoledne na to žitné pole a ukážete nám přesně ono místo, kde jste svou ženu pohřbil. Soudní komise je už svolána.

Vavřinec neřekl ani slova, ale ruce mu náhle zneklidněly. Vyšetřující soudce nečekal na jeho odpověď.

- Nepochybuji, že to bude blízko cesty - pravil - asi tam, kde strážmistr našel ty věci. Snad na téže místě. Zanechte zapírání a dodejte si odvahy.

Vavřinec na poli, na němž už zas klíčila nová setba, znervosněl. Ale chopil se lopaty, již mu nabídl jeden ze strážců a s jinými muži dal se do pochmurného díla. Za nějakou chvíli, která jemu trvala snad déle než ostatním přítomným, narazil na holenní kost své ženy. Zkáza nebyla ještě zcela dovršena. Šaty však lépe odolávaly zmaru, než lidská kůže a svalstvo.

Soudní lékař nazvedl pincetou hlavu či spíš už jen lebku. Byla na temeni dvakrát proražena. - Tupým a těžkým předmětem - diktoval protokolistovi. V lebeční kosti zely dva otvory.

Hlava v improvisovaném hrobě spočívala na malém uzlíku, v němž byly uloženy některé osobní předměty Martiny. A vedle uzlíku pod trochou hlíny bylo ukryto kladívko na ostření kos.

- To kladívko jste vzal s sebou z domu? - ptal se vyšetřující soudce.

- Bylo v bryčce. Zapomněl jsem ho tam někte-
rého-dne.

- A jak se ocitlo pod hlavou vaší ženy ?

Vavřinec mlčel. Nikdy se nepřiznal, že to
byl on, který zavraždil svou ženu, ani za jakých
okolností. Druhá náušnice byla však nalezena na
rozpadlé mrtvole.

- Smrt Martinu předcházel patrně krátký zá-
pas, nebo alespoň pokus obrany - poznamenal soud-
ce - při níž náušnice s levého ucha a hřebínek
spadly do trávy a byly zadupány do země.

Komise se vrátila do města a Vavřinec byl
odveden do řádné soudní vazby.

Poslední scéna ze života Martina zůstala na-
vždy utajena. Mohl ji jedině vylíčit Vavřinec
na pranýři veřejného mínění a před svými soudci.
Ale on to neučinil. Vůbec nemluvil o vině, ani o
nevině. Mlčel.

Lebka proražená dvěma údery kladívka spočí-
vala však na katedře na dosah jeho pohledu. Byl
to němý a krutý svědek v sousedství ostatních
smutných rekvizit po zmizelé ženě. Či svědek až
příliš výmluvný ? Také on však mnoho nevyzradil
o posledních dramatických okamžicích.

Vavřinec se podobal jednomu z oněch záhad-
ných a zdánlivě bezedných jezírek v horách. Jsou
to vlastně vodní propasti s několikanásobným
dnem. Na malé vodní a jakoby dřímající ploše
pluje jakási mechovitá zeleň, ale tam kdesi do-
le v temných roklich jsou kalné prameny a víry.
Na povrchu je mrtvý klid, ale co se děje tam v
hlubině nikdo neví.

Možná že Vavřinec potměšile a beze slova
ubil svou ženu, která pokořila jeho pýchu pri-
mitiva - asi jako ubíjel v chlapectví škodnou
která uvízla v osidlech. Soudci se domnívali, že
smrt Martinu předcházel patrně krátký, úporný
zápas.

Dva psychiatři pověřeni prozkoumáním dušev-
ního stavu obviněného napsali do svého protoko-
lu, že Vavřinec nevybočoval sice z hranic nor-
mální lidské odpovědnosti, ale že je to člověk
velmi debilní inteligence, v němž hlavně instinkt

msty a krutosti hrál nadřazenou úlohu.

Obhájce Vavřincův, který vystupoval po prvé v procesu tohoto stupně a rozsahu, pravil, že vina jeho klienta není vlastně bezpečně prokázána ani přímým svědectvím, ani jeho doznáním. Kladičko nalezené u mrtvoly používal, pravda, i on na ostření kos, ale k vraždě je mohl použít také někdo jiný. Vavřinec dovezl Martu do města a vrátil se domů. Ale uzná-li porota jeho vinu, měla by také spravedlivě zvážit jeho primitivní a nepochopitelnou pudovost a jeho smutné mládí.

Žil se svým otcem pytlákem v polorozpadlé chalupě na okraji lesa. Na svou matku se nepamatoval. Zemřela v jeho útlém mládí na souchotiny. Ve škole děti od něho odesedávaly a urážely ho. Jako on sám i jeho otec byl ponurý a zasmušilý, a mimo to byl opilec. Vavřinec posměchem vyobcovaný ze společnosti ostatních dětí bloudil lesem a ubíjel zvěř uvízlou v jeho ténatech. Když opustil školu sloužil u sedláků.

Marta podlehla však kouzlu jeho temných, svěřepých očí, jež vyvolávaly sotva snesitelné napětí. Žíral z nich klid divočiny a tíseň temna. Nikdo se nevystavoval na dlouho jeho pohledu. Nedovedla se ubránit síle primitivní, závratné vášně. Oženil se s ní na její naléhání a proti vůli jejích rodičů. A pak, když prvotní kouzlo pominulo, setkala se se svým bývalým milencem a stala se nevěrnou ženou.

Na tvářích soudců a svědků se objevil lítostný úsměv nebo znamení údivu.

Zalobce střízlivě a bez pathosu, tedy tím účinněji, se držel svého úkolu. Pravil, že zločin musí být potrestán. Tím hůř pro obžalovaného že se nepřiznal k vině a zatvrzele se bránil lítosti. Tak brutální a cynický člověk musí být odstraněn s očí normálních lidí. Patrně s úkladným záměrem pohřbil oběť své msty hned po surové a potměšilé vraždě, tam na poli u cesty, či ukryl mrtvolu a učinil to druhého dne. Pak s touže záměrností zavlácel a zasel pole, na němž byla pohřbena jeho žena. Domníval se, že jeho zločin je smazán navždy. Ale při své primitivní

lstivosti dopustil se omylu a přiznal alespoň, že svou ženu nenáviděl pro domnělou nevěru.

Zalobcův návrh na trest smrti porota pozměnila na doživotní žalář.

Vavřinec trest přijal.

Když se ho předseda soudu ptal, zda trest přijímá - přikývl. Předseda chtěl slyšet jeho slovo. Zamumlal tedy něco, co mohli sotva slyšet soudcové. Jeho tvář se podobala sfinze, ale jeho oči žíraly. Takový byl jeho přirozený výraz, kamenitě neúčastný a fatalistický.

Kdoví, zda-li Donát vůbec hovořil se svou ženou o událostech u soudu, kromě závěru přelíčení. Sotva. Přijímal tak všechny věci v životě. Bez komentářů a s filosofickou rovnováhou myslí.

Ale holubi jsou stále v Kamenném dvorci živlem idylickým a veselým. Žijí tam zahrnuti hojností. Vylétnou si kdy chtějí do polí a s toužou neodvislostí se vrací do svého domova. A před večerem krouží nad červenou střechou osamělého dvorce.

+ + + + +

MILOŠ DLOUHÝ:

P R V N Í J A R N Í D E N .

Dvě ze tří brambůrek, pečlivě oloupaných nehtem, aby ani kousíček vzácné dužniny nezůstal na slupce, jsme snědli s trochou rajské omáčky k obědu. Hlad, který se v zápětí po tomto hlavním jídle dostavil, nás nerozčiloval. Věděli jsme, že v půlhodince přejde a pak budeme dvě hodiny žít s pocitem spokojenosti a sytosti.

A potom? Pak už bude svačina ze zbývajících brambory a trochy soli, kterou naše cela měla ve společném vlastnictví.

"To chce klid", razil už tehdy, v osmačtyřicátém, heslo Rudolf, heslo, které, teprve o deset let později, s obrázkem nebo s figurkou Švejka, se stalo majetkem všech. Tak nešťastný Hašek sám pomáhal porážet ideu, pro kterou nosil čepici s pěticípou hvězdou.

Venku jarní paprsky slunce hřejivě hladily

rozmrzající zem a i mříže v našem okně jim byly malou překážkou vevstupu do naší samoty uprostřed velkoměsta. Vlahý větřík k nám zanášel dálkou tlumené zvonění elektrik a klaksony aut. Svět byl tak blízko; a tak nedosažitelný.

"Hergot, co by se tady dalo rozbít?" zalomcoval Jarda, který jediný snědl celý oběd najednou, stolečkem přimontovaným na stěnu.

Nic. Zařízení věznic je solidní a přísně účelné. Ulehli jsme raději, nedbajíce zákazu a dívali se do stropu. Ticho zdálo se nasvědčovat tomu, že spíme, ale pohled na otevřené oči kamarádů potvrdil opak. Netrvalo ostatně dlouho.

"Ty, hele, Jardo, jedls někdy smaženou veverku?" Jarda neodpověděl, jen něco vztekle zabručel.

A pak jsme "vařili". Vařili jsme všechno možné, samozřejmě nejprve to, co jsme měli nejraději. Je to trpká hra těch, kteří mají hlad. Zažil jsem ji pak ještě mnohokrát.

Mezi druhou a třetí, podle slunce, se hlásil žaludek o svá práva tak, že nebylo možno odkládat svačinu. Loupali jsme nábožně brambor, jen hromotluk Jarda nás ignoroval. Pak jsme jej, kulatý, hladký a matně se lesknoucí, snědli. Samozřejmě, že jsme se s Jardou nerozdělili. Neměl si sníst svůj už k obědu.

Ale možná, že udělal dobře. Náš žaludek, podrážděný pamlskem, se dožadoval dalších dávek. Bylo třeba svést myšlenky na jinou kolej. Vybálil jsem z kapesníku pečlivě uložené nedopalky cigaret a opatrně je rozdrolil na papír. Dva páry očí sledovaly pohyby mých prstů při balení cigarety. Byla kratší a velmi tenká; pro každého na tři tahy, a já si při čtvrtém spálil ret. Ale nálada se rozjasnila. A přešel hlad.

Náhle zarachotil klíč v zámku a dveře se otevřely. "Jaroslav Kníže má návštěvu!"

Návštěvu! Tu jsme žádný z nás nečekal, ale oba jsme ji Jardovi přáli.

"To bude balííík!" protáhl Rudolf, ale Jarda ho už neslyšel. Oplechované dveře se za ním s rachotem zavřely.

Ta půlhodina, co byl Jarda na bráně, se nám zdála nekonečná. Sliny se sbíhaly při myšlenkách na dobroty, které mu napekla jeho snoubenka. Věděli jsme, že to může být jen ona, neboť Jarda nikoho jiného neměl.

Konečně se dveře zase otevřely a jejich světlý obdélník zaplnilo Jardovo hromotlucké tělo. Naše oči se zapíchly do bělostného papíru, obtočeného kolem čehosi velikého, co Jarda posvátně držel na předpažených rukách.

"Kdo?" zeptal se Rudolf jen tak, aby řeč nestála. Nebylo to ostatně ani tak důležité.

"Věruška," odpověděl zářící Jarda.

Pak položil nadýchnutý, v hedvábném papíru zabalený balíček opatrně na lůžko a začal jej pečlivě rozbalovat. Nastalo hrobové ticho.

Jedna čistá, vzorně vyžehlená košile, druhá, teplé dlouhé spodky a pak ještě jedny.

"A buchtý žádné?" neodolal zklamany Rudolf.

"Ne. Ale přinesla mi kytičku sněženek!" říkal Jarda zasněně, laskaje v rukách něžně kvítka a dávaje je do hrnečku s čerstvou vodou, pod který rozprostřel kapesník. "Dnes je přece první jarní den!"

+ + +

BOŽENA SIRKOVÁ

LĚTAJÍCÍ DRAHOKAMY.

Během dvanácti let na Nové Guinei shlédla jsem mnoho krás, kterými tato země oplývá, ale měla jsem též poprvé vzácnou příležitost spatřit na vlastní oči rajčí tanec. Rajka je velmi plachý pták, v ranních hodinách se často kmitne při potulce džunglí jako barevná kometa v houští, ale při nepatrném šramotu rychle mizí. Náhoda mi přála. Nedaleko ostrova Manus, kde jsme bydleli, nachází se ostrůvky Ponam, Long Island a Bundralas, kde bylo třeba provést lékařskou prohlídku a očkování. Využila jsem příležitost a svezla se s patrolou. Cesta byla rozpočtena jen na několik dní; před odjezdem mi náš známý půjčil dalekohled a upozornil mne, že Ponam oplývá mnoha vzácnostmi, zejména skvostnými rajkami.

Naše první zastávka byl Long Island, o kterém se zmíním snad příště. Domorodci jsou tam opravdoví umělci v řezbářství a snad i poeti, neboť každá jimi vyrobená figurka a skupinka je opředena tajemným mythem. Přespali jsme v primitivní chatrči a druhého dne jsme se vypravili na Ponam. Manžel byl jako lékař plně zaměstnán - několik domorodců se otrávil želvím masem a příznaky byly povážlivé.

Měli jsme za ta léta dost známých mezi domorodci; mezi ponamskými přivítal nás Guli, bývalý kanibal a kdysi kuchař v domorodé nemocnici. Při večerním ohni zmínila jsem se mu, že bych ráda viděla nějaké pěkné rajky. Guli jen hvízdal; slíbil, že mne včas vzbudí a vezme s sebou oba syny, kteří vyslídili několik rajčích párků v blízkém lese.

Bylo ještě temno, když Guli zaklepal na verandě. Oblékla jsem si dlouhé úzké kalhoty, tenisky a šátek na hlavu, vzala jsem dalekohled a jen tak pro dojem jsem zastrčila před užaslými zraky Guliho malý revolver; člověk nikdy neví. Guli měl velký nůž a sekerku, aby proklestil cestu a případně postrašil hada, oba synové měli luky a šípy. Asi po hodině cesty vyhoupl se na obloze rudý kotouč slunce a džungle zkrásněla. Všechny odstíny syté zeleně prostíraly se kolem, nehnutě sedící obrovské žáby koulely měnivýma očima, sametoví pavouci opravovali potřhané sítě, hbité ještěrky pobíhaly kolem, bílí motýli jak sněhové vločky kroužili vzduchem, ptáci cvrlikali, džungle oživila. Nikdo z nás nehovořil - v džungli na lovu se nikdy nemluví - jen Guli se tu a tam ohlédl, nezamotala-li jsem se do lian neb nezakopla o kořen.

Pojednou se jeden z chlapců zastavil a ukázal, abychom se přikrčili k zemi. Napínala jsem zrak, ale vzdor námaze jsem nic zvláštního nepostřehla. Guli ukázal na vzdálený strom a na můj dalekohled. Nasadila jsem jej a teprve po chvílce jsem spatřila na rozložené větvi dva rajčí krasavce a opodál v houští jejich vyvolanou. Sluneční paprsky dopadly na oba tanečníky

a jako v oslnivé záři reflektoru zažehly jejich krásu. Karmínový kavalír zdál se být výbojnější než purpurový, který hopsal po větvi a zobáčkem upravoval taneční plochu. Karmínový krasavec měl na hlavě černou sametovou chocholku, nákrčník smaragdově zelený, pláštěnku a chomáče per pod křídélky namodralé a podbříško kávové hnědé. V bohatých ocasních perech převládala červená s příměskem růžové, zlatové žluti a zakončení períček podobalo se barvám duhy. Po bocích a na ocase vystupovala silná pera, spíše jakési spirály podobné drátům, které se do rytmu tance pohybovaly kolmo i vodorovně, patrně přizpůsobeny chvějícím se svalům. Zobáček a nožky byly černé. Purpurový kavalír měl zobáček a nožky barvy perleti, chocholku zelenou, nákrčník černý, povrch těla zlatý, křídélka lehce fialová, břicho černé, chomáčky per pod křídly purpurové a v dlouhém splývajícím ocase byly promíseny všechny barvy - temně fialová převládala. Brčka postranní a v ocásku byla černá. Oblětovaná krasavice byla hnědá, stříbrné a nazlátlé peří zdobilo křídla a ocas, smaragdový proužek hrdlo, neměla však okrasných ornamentů, které zdobily kohoutky. Ti si vyměřili vzdálenost, zaujali postoj, otevřeli zobáčky a zahájili tanec, trvající přesně osm minut. Peří se načepýřilo, postranní brčka stála kolmo a tělíčko, jen o něco větší než kosí, zmizelo v kaskádách měnivé krásy. Poskoky kupředu, dozadu i do stran se opakovaly s matematickou přesností. Pak byl krátký oddech, z houští dala krasavice něžným hlasem na srozuměnou, že souboj sleduje. Následoval tanec s ještě větší vervou, až purpurový sameček vycouval ke kmeni stromu - byl zřejmě poražen. Chvíli nehnutě stál, jeho peří splihlo a po té s hlasitým křikem - patrně nadávkou - odlétl. Karmínový vítězně pískl, potom něžným hlasem volal svoji vyvolenou. Ta se pomalu přibližovala, přeskakujíc koketně s větve na větev - jak je to ženské pokolení všude na světě stejné! Jistě byla oslněna, ale nespěchala, nechala na sebe čekat. Krasavec ji vyšel vstříc, otevřel zobáček...

V tom okamžiku prolétl vzduchem šíp. Zaujata tancem, zapoměla jsem, že jsme šli vlastně na lov. Něco slaneho mi káplo do úst, když jsem z trávy zvedla karminového krasavce. "Proč jsi jej zabil?" otázala jsem se chlapce, který široce rozesmátými ústy po něm dychtivě chňapl. Chvilku se na mne udiveně díval a po té řekl: "Missus, na you gat dos-dos..na you like im true... na alsame me likim this fellow Kumun." (Paní, vy máte ráda své náušnice..no a právě tak já mám rád rajku). Přikývla jsem na srozuměnou. Sedla jsem na pařez a sledovala chlapce, jak opatrně vyvrhl ptáka a potom zálibně se všech stran prohlížel. Slunný den ztratil pro mne další půvab, osud karmináčka mě pronásledoval až do noci. Nemohla jsem usnout; palanda byla nepohodlná, vítr bušil větvemi do střechy, moskyti pískali kolem sítě, tam-tamy bušily jako údery kladiwa a zcela blízko smečka psů vyla jako před smrtí. Přemýšlela jsem, jak asi těžce nese rajčí krasavice ztrátu milence, zda ten purpurový těžší z tragedie, jaké budou mít rajčí rodiče děti... a potom jsem usínala smířena tím, že karmináček snad v opojení ani bolest necítil.

+ + +

KRATKÉ PUVODNÍ ZPRÁVY. V HAMBURKU provede soubor "Die klingende Brücke", sledující dorozumění mezi národy popularisací národních písní, 25.4. v klubovním domě BP-Abteistrasse 13 o 20 hod. též naše lidové písně. + V MADRIDU byl vydán leták s obrazem a životopisem blahoslaveného Jana Nepomuckého Neumanna, rodáka z Prachatic. + V USA vyšlo první číslo měsíčníku ČIN; tištěno, 12 stran. Předplatné 3 dol. ročně (ČIN, Inc., 3135 Mickle Ave, New York, N.Y. 10469).

Z ČINNOSTI SPOLUPRACOVNÍKŮ SKLIZNĚ A KR:

V tomto roce vzpomínáme páté výročí smrti krajanek a kulturní pracovnice pí. Věry KAMYSANSKÉ (+ 3.3.1959). - Dr.D.KULIKOWSKYJ přeložil do ukrajinštiny článek Věry STÁRKOVÉ "Do neznáma" ze Sklizeně č.5-6/63. - Dr.Jan Petr LOCHER (Švýcarsko) zastavil se na své cestě z Finska a

Švédska, kde zkoumal na universitách starobaltické texty, v Hamburku. - Měsíčník "Nový život", Řím, přetiskl v únorovém čísle článek Petra DENA o t.zv. primitivním umění Asmatů ze Sklizeně na říjen-prosinec 63. - Také "Čechoslovák" (red. J. Josten, Londýn) otiskl 1.1.64 esej ze sbírky "Na táčkách s domovem". Děkujeme! - Díky též paní J. STEHLI za zaslané knihy!

PERIODICKE PUBLIKACE (I.pololetí 1964):

- AMERICKE LISTY (N.York) týdně.
 BIC (Gagny, Francie) satir. měsíčník.
 CECHOSLOVÁK (J. Josten, Londýn) týdeník.
 ČESKÉ LISTY (Mnichov) měsíčník.
 ČS.ZPRAVODAJ (FEC, N.York) týdeník.
 EVROPAN (São Paulo, Brazílie) měsíčník.
 F.C.I. (angl. zpravodajství, Londýn) týdně.
 HLAS DOMOVA (Melbourne, Austrálie) 2x měsíčně.
 HLAS SV. CYRILA A METHODA (Mnichov) čtvrtlet.
 HLASY Z ŘÍMA (Řím) slov. měsíčník.
 HOVORY S PISATELI (Rev. P. Pitter, Affoltern, Švýcarsko) měsíčně.
 KŘEST. LISTY A HUSŮV LID (Chicago) měsíčně.
 MAHRISCH-SCHLESISCHE HEIMAT (Neu Ulm) čtvrtl.
 MY I SVIT (ukrajinsky, Toronto) měsíčník.
 NASZ ZNAK (Linköping) měsíčník.
 NAŠE HLASY (Toronto, Kanada) týdeník.
 NESTRANICKE POSELSTVI (Ludwigsburg) nepravid.
 NEW YORSKÉ LISTY (N.York) týdně.
 NOVÝ DOMOV (Toronto, Kanada) týdeník.
 NOVÝ ŽIVOT (Řím) měsíčník.
 OSTMITTELEUROPA (Marburg/Lahn) měsíčník.
 OSVOBOZENÍ (COL, Londýn) měsíčně.
 PRAVDA A SLAVNÁ NADEJE (Chicago) měsíčník.
 RENCONTRES (Paříž) měsíčník.
 SKAUT-EXULANT (Stuttgart-Oslo) měsíčník.
 SLOVÁK (Mnichov) měsíčník.
 SLOWAKISCHE KORRESPONDENZ (Mnichov) měsíčně.
 SLOVENSKÁ TRIBÚNA (Schongau) měsíčník.
 SVEDECTVÍ (N.York-Paříž) čtvrtletník.
 THE AMERICAN BULLETIN (ČNRA, Chicago) měsíčně.
 VĚSTNÍK ČNRA (Chicago) měsíčník.
 VIDEŇSKÉ SVOBODNÉ LISTY (Videň) týdeník.
 WEST UND OST (Mnichov) 2x měsíčně.

YMCA/YWCA BULLETIN(Aachen)měsíčně.

ZPRAVODAJ(Chicago)měsíčník.

ZPRÁVY ČS.SPOL.PRO VĚDY A UMĚNÍ(SVU,N.York)měsíčně.

PROMĚNY (SVU, New York) čtvrtletník.

PROSÍME O ZASILANÍ PUBLIKACÍ VYMĚNOU !

S TÍMTO ČÍSLEM posíláme většině čtenářů výjimečně i dva sešity předcházející, od začátku roku. Bylo to nutné i pro úsporu poštovního-těch několik obětavých vzpomene si na předplatné v prvních dvou měsících v roce, pak nastává svízelná doba. Chceme dodržet slib: každé dva měsíce dvojčíslo Sklizně, kromé sešitů Edice. Prosíme naléhavě: pomozte tím, že najdete mezi známými aspoň jednoho nového čtenáře a předplatitele! Jako exulanti podstoupili jsme mnohá nebezpečí a ztráty, jen abychom zachovali vlastní individualitu. K ní patří i vlastní řeč; není možné zachovat ji živou a po léta číst jen v cizím jazyku a není možné zůstat nezávislým a číst jen literaturu vydanou v komunistickém Československu. Musíme mít i vlastní literaturu, třeba skromnou, ale svoji. Prosím, přečtete všechny sešity, pozorně a celé. Každý článek, každá zpráva je vybrána pro vás, je v nich úsilí autora i kus manuelní práce, dělané s láskou - nepohrdejte jí! Dejte číst sešit i jiným - děláte to i pro sebe! - Dotazy o kult.práci exilu a Sklizni došly z university v Helsinkách a z Japonska. - V Edici Sklizně vyjdou nyní básně Josefa Martínka "Listy z deníku". - Prosím, urgujte nevyřízené dopisy, zamezíte tak případné ztrátě na poště! - Pokud to bylo možné, snažil jsem se vyřídit i různá osobní přání. Pošlete další zprávy, články, úvahy pro list, umožníte tak jeho včasné sestavení! Pište! Ant.VLACH.

~~~~~

Ročník XII., č. 121-122, květen-červen 1964. Rediguje a vydává Ant.Vlach, Hamburk 13, Postfach 2700 s kruhem spolupracovníků. Vychází měsíčně. Předplatné 5 DM ročně, mimo Německo 2 dol. neb ekvivalent. Jednotlivá čísla 50 pf. Telefon Hamburk 48 21 87. Postscheckkonto: Hamburg 79393 (West Germany).

~~~~~

Sklizeň

NEZÁVISLÁ

KULTURNÍ REVUE

RED.: ANT. VLACH • HAMBURG 13 • POSTFACH 2700